

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
de heer mr. J.P.H. Donner
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Inlichtingen bij

Datum 26 augustus 2011
Ons kenmerk RZ/cp B2011/228
Uw kenmerk 2011-2000240656

Onderwerp: Advies wijziging Kieswet

Geachte heer Donner,

Overeenkomstig uw verzoek van 16 juni 2011, ontvangt u hierbij het advies van de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB) m.b.t. het concept wetsvoorstel tot wijziging van de Kieswet.

De memorie van Toelichting:

2.1

De NVVB heeft indertijd haar medewerking verleend aan de samenstelling van de instructie voor stembureauleden. Zij hoopt dat voor de ontwikkeling van een uniforme toets voor de beoordeling van de leden van de stembureaus wederom een beroep zal worden gedaan op de bij haar aanwezige deskundigheid.

2.2

Het openbaar maken van de processen-verbaal van de stembureaus roept de vraag op hoe het zit met de privacyaspecten. Het ligt in ieder geval voor de hand dat het Kiesbesluit en de modellenregeling in verband daarmee worden aangepast. Suggestie kan zijn dat het proces-verbaal anders wordt ingericht, zodat bijvoorbeeld de handtekeningen niet mee gescand hoeven te worden. Ook moet gelet worden op andere mogelijk privacygevoelige informatie. Het openbaar maken van alle processen-verbaal is overigens een arbeidsintensieve zaak. De NVVB kan zich voorstellen dat het in artikel N12 voorgestelde "onverwijld" bekendmaken wordt vervangen door "tijdig vóór de zitting van het hoofdstembureau".

2.5

Waarborging van de privacy door het aanbrengen van gordijnen of andere barrières kost geld, waarvoor uwerzijds geen vergoeding voor in het vooruitzicht is gesteld. Mag, afhankelijk van wat "de markt" straks te bieden heeft, uwerzijds vergoeding/compensatie van de kosten tegemoet worden gezien?

De NVVB is zeer benieuwd naar hetgeen omtrent de privacy-beschermende maatregel wordt uitgewerkt in het Kiesbesluit. Waarbij zij opgemerkt dat gordijnen of andere barrières in stembokjes ongetwijfeld zullen leiden tot nieuwe klachten van kiezers.

2.10

Het naar voren halen van de dag van de kandidaatstelling wordt toegejuicht. Die hectische dagen, met de druk van het tijdstip van inlevering en de krappe voorbereiding van de zitting van het hoofdstembureau, behoren door de betreffende wijzigingen in de hoofdstukken H en I tot het verleden.

3

Zoals reeds bij eerdere gelegenheden aangegeven, vindt de NVVB het jammer dat u niet heeft overwogen, om in de periode tot de gemeenteraadsverkiezingen van 2014, een algehele herziening van de Kieswet te bewerkstelligen. Zij blijft dan ook uitzien naar een volledig aan de tijd aangepaste Kieswet (logischer van opzet, moderne terminologie en moderne wijzen van informatie-uitwisseling, etc.).

4

De wijzigingen zouden gemeenten nauwelijks iets kosten. De NVVB houdt zich het recht voor dit te betwijfelen. Gemeenten hebben wel degelijk kosten indien de wijzigingen doorgaan. Bovendien is de berekening van de kosten voor aanpassing van stembokjes foutief. Het berekende bedrag moet met factor 10 worden vermenigvuldigd.

Artikelsgewijs:

E 4, lid 2, onder b

In een eerder (voortijdig teruggenomen) concept wetsvoorstel inrichting verkiezingsproces waren bepalingen opgenomen omtrent de voor een stembureaulid onverenigbare betrekkingen. Voorgesteld werd om van benoeming uit te sluiten leden van- of kandidaten voor het te kiezen orgaan en leden van het betreffende hoofd- c.q. centraal stembureau. Tegen een mogelijk verbod van het stembureaulidmaatschap van de eerste groep werd op voorhand, vooral vanuit de diverse gemeenteraden, fel geprotesteerd. In het voorliggende concept komt de bepaling (daarom wellicht?) niet voor. Wel wordt nu bepaald dat een lid van het op de verkiezing betrekking hebbend hoofd- c.q. centraal stembureau geen stembureaulid kan zijn. De NVVB acht de beweegredenen om een dergelijke bepaling op te nemen irrelevant. Daar komt nog bij dat slechts sporadisch een lid van een hoofd- dan wel centraal stembureau wordt benoemd tot stembureaulid. Om eventualiteiten te voorkomen zou, zoals indertijd bij voornoemd wetsvoorstel is overwogen, kunnen worden bepaald dat bij algemene maatregel van bestuur wordt geregeld dat stembureauleden verplicht worden een verklaring te ondertekenen. In die verklaring kan dan worden opgenomen dat het stembureaulid belooft de wet- en regelgeving met betrekking tot het verkiezingsproces toe te passen en onpartijdig en integer op te treden en van zijn werkzaamheden op eerlijke wijze verslag te doen in het proces verbaal.

E 4, lid 2, onder c

Het gestelde is onuitvoerbaar, tenzij de gemeenten JustID kunnen bevragen v.w.b. de strafregisters. Een VOG biedt onvoldoende zekerheid ten aanzien van de hier gestelde voorwaarde. Uitvoering is voor alle gemeenten arbeidsintensief en brengt daardoor extra kosten met zich mee. Er zal immers t.a.v. ieder aspirant-stembureaulid onderzocht moeten worden of een onherroepelijke veroordeling heeft plaatsgevonden i.v.m. overtreding van hoofdstuk Z.

E 4, lid 4

De NVVB is erg benieuwd naar de nadere regels die gesteld gaan worden aan stembureauleden. Hierbij rijst de vraag in hoeverre de gemeentelijke verantwoordelijkheid in stand blijft en welke financiële gevolgen er voor de gemeente zullen ontstaan met betrekking tot die nadere regels? In dit kader dient te worden opgemerkt dat het niveau en de inhoud van de opleiding voor alle stembureauleden tenminste hetzelfde dienen te zijn. Immers door de lange openingstijden van de stembureaus hanteren veel gemeenten een roulatiesysteem, waardoor ieder stembureaulid gedurende een aantal uren de voorzitter vervangt. Het is dan ook uit den boze om de "vervanger van de voorzitter" een "lichtere" training te laten volgen.

H 3, lid 1

Blijkens de gewijzigde bepaling dient de inleveraar van de kandidatenlijst een verklaring van burgemeester en wethouders te overleggen, waaruit blijkt dat hij bevoegd is tot deelneming aan de verkiezing. Dat impliceert dat een dergelijke verklaring ook dient te worden overgelegd bij de verkiezing voor de leden van de gemeenteraad. Past een dergelijk voorschrift in het tegenwoordige streven van het terugdringen van de bureaucratie? Overigens kan men zich afvragen of het overleggen van voornoemde verklaring niet kan worden vervangen door het "ambtshalve" controleren van stemgerechtigdheid?

H 4

De bescherming van de privacy kan evenzeer gewenst zijn voor: inleveraars van kandidatenlijsten, (plaatsvervangend) gemachtigden, degenen die bevoegd zijn te tekenen voor lijstverbindingen en zelfs ondersteuners van kandidatenlijsten. Aanbevolen wordt daarom de groep van personen, die mogelijkheid krijgen voor de keuze van een correspondentieadres, uit te breiden.

I 2, lid 5

In plaats van "bij het centraal stembureau" kan beter opgenomen worden: "bij het door het centraal stembureau aangewezen lid van het centraal stembureau" of "op het adres waar het centraal stembureau is gevestigd". We kunnen moeilijk van het centraal stembureau verwachten dat het (volledig) aanwezig is.

I 3

Ter inzage leggen bij centraal stembureau is wat vreemd. Het centraal stembureau is geen locatie waar zaken ter inzage worden gelegd. Beter is het om te regelen dat het centraal stembureau bepaalt waar zaken ter inzage liggen. (b.v. ....voor een ieder ter inzage gelegd op het door het centraal stembureau aangegeven adres.)

J 8

De NVVB is het met u eens dat de termijn waarbinnen verzocht kan worden om een vervangende stempas overal hetzelfde dient te zijn. Het verruimen van de termijn tot en met de dag vóór de stemming kan evenwel, zeker als er geen tijdslimiet wordt opgenomen, voor de gemeenten ernstige problemen met zich brengen. Alle gemeenten en dat geldt niet alleen voor de grotere, dienen tijdig hun bestanden af te splitsen en registers met ongeldige stempassen te moeten vervaardigen en distribueren. Die werkzaamheden kunnen echter pas worden verricht als de termijn is verstreken, waarbinnen de mogelijkheid bestaat om een vervangende stempas aan te vragen. Dat betekent dat in de meest gunstigste situatie daarmee pas kan worden gestart in de late namiddag of de avond, aangezien het overgrote deel van de gemeenten ook een middagopenstelling heeft en soms zelfs een avondopenstelling. Er hoeft dan maar een kleinigheid mis te gaan en het hele proces loopt een niet meer in te halen vertraging op, waardoor zelfs een tijdige opening van de stembureaus gevaar zou kunnen lopen. De NVVB zou dan ook liever zien dat de vervangende stempas kan worden verstrekt tot en met de tweede dag vóór de stemming. (In de aan de verkiezingdag voorafgaande gebruikelijke voorlichtingscampagne kan daaraan dan extra aandacht worden besteed.) Indien u van mening bent dat de kiezers toch tot en met de dag vóór de stemming de gelegenheid moeten hebben om in het bezit te komen van een vervangende stempas, dan dringt de NVVB er bij u op aan om daaraan een tijdslimiet, bijvoorbeeld tot uiterlijk 12.00 uur, te koppelen. Overigens meent de NVVB er goed aan te doen het volgende op te merken m.b.t. uw tekst in de artikelsgewijze toelichting bij dit artikel. U stelt dat uit evaluaties gebleken is dat 70% van de gemeenten gebruik maakt van de mogelijkheid, om de termijn voor een vervangende stempas met een dag te verlengen. Dat zal beslist juist zijn. Juist is echter ook dat in die andere 30% van de gemeenten zich het merendeel van de kiezers bevindt.

K 1

De NVVB vraagt zich af of het niet duidelijker zou zijn om "in een andere gemeente dan waar hij als kiezer is geregistreerd" te vervangen door "met gebruikmaking van een verklaring als bedoeld in artikel K4, eerste lid"?

K 3, lid 2

Ten aanzien van het mondelinge verzoek wordt verwezen naar de opmerkingen bij J 8.

K 6, lid 2

Het mondelinge verzoek moet in persoon gedaan worden. Het zou erg praktisch zijn als ook gewerkt kan worden met schriftelijke machtigingen, zodat bijvoorbeeld echtgenoten of huisgenoten voor elkaar het verzoek kunnen doen.

M 7

Dat de kleur rood voor de briefstemmers wordt losgelaten is een begrijpelijke en logische keuze. De limitering van de kleur is dat echter niet. Het gaat er immers om dat duidelijk wordt op welke kandidaat is gestemd. Daarbij maakt de kleur die gebruikt is dan toch niet uit?

N 12

Het moment van de publicatie zou niet onverwijld na verzending van de processen-verbaal naar het hoofdstembureau moeten zijn, maar pas nadat de uitslag definitief is vastgesteld. Het proces naar de uitslagvaststelling kan namelijk ernstig worden verstoord wanneer burgers mogelijk massaal gaan reageren op de publicatie van de processen-verbaal.

P 23

Zoals al eerder in dit advies is aangegeven, is de NVVB zeer benieuwd naar hetgeen er in de algemene maatregel van bestuur nader geregeld wordt. Dit geldt uiteraard eveneens voor de modellenregeling Kieswet en Kiesbesluit, waarover de NVVB u t.z.t. ook gaarne van advies dient.

Uiteraard is de NVVB graag bereid haar advies nader toe te lichten en spreekt zij de wens uit dat weldra wordt gestart met de algehele herziening van de Kieswet.

Hoogachtend,
Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken

C. Meesters
Voorzitter

B. Wilpshof
Secretaris

C.c.: Directieraad VNG